

นิพนธ์ต้นฉบับ

ปัจจัยที่มีผลต่อความวิตกกังวลของนักศึกษาพยาบาล

ระหว่างฝึกปฏิบัติงานหอผู้ป่วยหนัก

ธนพล บรรดาศักดิ์, พย.บ. *, กนกอร ขาวเวียง, ปร.ค. *, นฤมล จันทระเกษม, กศ.ม. *,
สมหวัง โรจนะ, ศศ.ม. **, กนกพร เทียนคำศรี, พย.ม. *

* วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี พระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี,

**โรงพยาบาลพระนารายณ์มหาราช จังหวัดลพบุรี

บทคัดย่อ

ที่มาของปัญหา: นักศึกษาพยาบาลถือว่าเป็นกลุ่มเสี่ยงต่อการเกิดปัญหาสุขภาพจิต เช่น ความเครียด ความวิตกกังวล และภาวะซึมเศร้า เนื่องมาจากการที่ต้องฝึกปฏิบัติงานจริงจากภาคทฤษฎีที่ได้ศึกษามาแล้ว โดยเฉพาะการปฏิบัติการพยาบาลผู้ป่วยที่มีภาวะวิกฤติ

วัตถุประสงค์: เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความวิตกกังวลของนักศึกษาพยาบาลระหว่างฝึกปฏิบัติงานหอผู้ป่วยหนัก

วัสดุและวิธีการ: การวิจัยนี้เป็นการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความวิตกกังวลของนักศึกษาพยาบาลขณะฝึกปฏิบัติงานหอผู้ป่วยหนัก กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 จำนวน 100 คน ที่เรียนในหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตของวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี พระพุทธบาท เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล เครื่องมือวัดความวิตกกังวลของสปิลเบอร์เกอร์และวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความวิตกกังวลของนักศึกษาพยาบาลขณะฝึกปฏิบัติงานหอผู้ป่วยหนักโดยใช้สถิติวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณ (multiple regression analysis)

ผลการศึกษา: ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความวิตกกังวลด้านการรับรู้ความสามารถของตนเอง ด้านการรับรู้เกี่ยวกับอุปกรณ์/เครื่องมือบนหอผู้ป่วยหนัก และด้านอาจารย์นิเทศหรือพยาบาลพี่เลี้ยง สามารถร่วมกันทำนายความวิตกกังวลขณะฝึกปฏิบัติงานหอผู้ป่วยหนักของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 ได้ร้อยละ 94 และพบว่า นักศึกษามีความกลัวการฝึกปฏิบัติงาน ไม่คุ้นเคยกับเครื่องมือในหอผู้ป่วย ขาดความรู้และกลัวการ conference กับอาจารย์

สรุป: จากผลการศึกษา พบว่า การได้มีโอกาสเรียนรู้ ชี้แนะ และฝึกการใช้อุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ในหอผู้ป่วยวิกฤตเพิ่มมากขึ้น ความคุ้นเคยกับอาจารย์ผู้สอนหรืออาจารย์พี่เลี้ยง ตลอดจนการสนับสนุนและเสริมสร้างให้รับรู้ความสามารถของตนเองจะช่วยลดความวิตกกังวลของนักศึกษาขณะขึ้นปฏิบัติงานได้

คำสำคัญ: ความวิตกกังวล; นักศึกษาพยาบาล; หอผู้ป่วยหนัก

Original article

Affecting Factors on Nursing Students Anxiety while Practicing in Intensive Care Unit

Thanapol Bundasak, B.N.S.^{*}, Kanok-on Chaowiang, Ph.D.^{*}, Narumol Jungasem, M.Ed.^{*},
Somwang Rojana, M.A.^{**}, Kanokporn Thainkumsri, M.N.S.^{*}

^{*} Boromarajonani College of Nursing, Pha - Phutthabat, Saraburi Province.

^{**} King Narai Hospital, Lop-Buri Province, Thailand

Received July 12, 2016; Accept October 3, 2016

Abstract

Background : Clinical experience has always been an integral part of nursing education. It prepares student nurses to be able of "doing" as well as "knowing" the clinical principles in practice. And it has known that stress and anxiety in nursing education is acknowledged as one of the most important issues in the modern world, especially when practicing in the intensive care units. (ICU)

Objective: The objective of this study was to identify the predictors and factors associated with anxiety of nursing students while practicing in intensive care unit.

Method: This descriptive correlation study examined nursing students' medication competence and associated factors affecting their stress and anxiety while practicing in intensive care unit. Participants were 100 nursing students, the third year of Bachelor nursing curriculum of Boromarajonani College of Nursing Pha - Phutthabat. Data were collected by a demographic questionnaire and

Spielberger Anxiety Questionnaire. Stepwise multiple regressions were used to analyze predictive factors on nursing students' anxiety.

Results: The results showed that (1) self - ability perception of nursing students, (2) nursing instructors or nursing preceptors, and (3) the perception of ICU instrumentation, accounted for 94 percent of the variance in nursing students' anxiety. And the open question showed that the students fear about applying unfamiliar medical equipments in ICU and they also fear about nursing conference with their teacher.

Conclusion: It is suggested that nursing students who have better theoretical medication competence are also more self - confident in medication management and feel of anxiety less associated with fear of being tested.

Keyword: anxiety; nursing student; intensive care unit

บทนำ

นักศึกษาพยาบาลที่ศึกษาอยู่ในสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ ถือว่าเป็นกลุ่มเสี่ยงต่อการเกิดปัญหาสุขภาพจิต เช่น ความเครียด ความวิตกกังวล และภาวะซึมเศร้า จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า นักศึกษาพยาบาลเป็นกลุ่มที่อยู่ภายใต้ความกดดัน มีความคับข้องใจ มีความวิตกกังวล และมีความเครียดในระดับสูงสุด¹ เนื่องจากต้องมีการปรับตัวทั้งในด้านพัฒนาการตามวัยและด้านการเรียนการสอนในหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต

การจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ประกอบไปด้วยภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ เพื่อเตรียมนักศึกษาพยาบาลให้เป็นผู้มีความสามารถทั้งในด้านวิชาการและการปฏิบัติการพยาบาลตามมาตรฐานของวิชาชีพ โดยถือว่าการฝึกภาคปฏิบัตินั้น เป็นหัวใจสำคัญของการจัดการเรียนการสอนในสาขาพยาบาลศาสตร์ซึ่งนักศึกษาพยาบาลต้องเผชิญกับสภาพบรรยากาศของหอผู้ป่วยที่มีแต่ความเจ็บป่วย และความทุกข์ทรมาน² ต้องฝึกทักษะปฏิบัติการพยาบาลที่มีความยุ่งยากซับซ้อนเพื่อดูแลผู้ป่วยที่หลากหลาย ซึ่งนักศึกษาต้องใช้ความอดทน ความรอบคอบ ความระมัดระวัง และยอมรับผิดชอบอย่างสูง เพราะความผิดพลาดที่เกิดขึ้นอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตของผู้ป่วยได้ ต้องปรับตัวเข้ากับอาจารย์นิเทศที่มีลักษณะแตกต่างกันไป ต้องเผชิญและปรับตัวกับบุคลากรหรือเจ้าหน้าที่ในหอผู้ป่วย รวมทั้งต้องเผชิญกับความคาดหวังของผู้ป่วยและญาติที่ต้องการการบริการที่มีคุณภาพและปลอดภัย³ ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้ล้วนทำให้นักศึกษาเกิดความรู้สึกกดดันหรือความเครียดได้ จากการทบทวนวรรณกรรม พบ

ว่า นักศึกษาพยาบาลส่วนใหญ่จะมีความวิตกกังวลสูงกว่านักศึกษาที่เรียนสาขาอื่นๆ โดยสาเหตุที่สำคัญคือ ความวิตกกังวลที่เกี่ยวข้องกับการฝึกภาคปฏิบัติ⁴ นอกจากนี้ยังพบว่า การฝึกภาคปฏิบัติทำให้นักศึกษาพยาบาลเกิดความวิตกกังวลสูงกว่าการเรียนภาคทฤษฎีในห้องเรียน หรือการฝึกปฏิบัติกับหุ่นในห้องปฏิบัติการพยาบาล เนื่องจากต้องมีการลงมือปฏิบัติจริงกับผู้ป่วย ต้องมีความรับผิดชอบสูง ต้องมีการปรับตัวเข้ากับทีมพยาบาล รวมทั้งอาจารย์นิเทศหรือพยาบาลพี่เลี้ยง⁵ ดังนั้นนักศึกษาที่ศึกษาอยู่ในสาขาพยาบาลศาสตร์จึงมีความเสี่ยงต่อการเกิดปัญหาสุขภาพจิตได้ เช่น ความเครียด และความวิตกกังวลขณะฝึกภาคปฏิบัติ

ความวิตกกังวล เป็นสภาวะทางอารมณ์ของบุคคลที่ต้องประสบอยู่เสมอในชีวิตประจำวัน จะมีระดับต่ำหรือสูงแตกต่างกัน เมื่อมีสถานการณ์ปัจจัย/สิ่งเร้าเข้ามากระทบ บุคคลจะตอบสนองสถานการณ์นั้นๆ โดยบุคคลจะประเมินหรือตีความว่าถูกคุกคามจากสถานการณ์ สิ่งเร้า นั้นในทางลบ ซึ่งความวิตกกังวลในระดับที่พอดี จะทำให้เกิดความตื่นตัว การรับรู้และการคิดที่มีประสิทธิภาพ แต่ความวิตกกังวลที่มากเกินไป จะทำให้เป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ ความวิตกกังวลแบ่งออกเป็น 2 แบบ คือความวิตกกังวลที่เกิดจากสถานการณ์ (state anxiety) และความวิตกกังวลที่เป็นอุปนิสัยของบุคคล (trait anxiety)⁶ โดยพบว่า ความวิตกกังวลของนักศึกษาพยาบาลในระดับสูง จะส่งผลให้ประสิทธิภาพในการเรียนรู้และการจดจำลดลง⁷

รายวิชา ปฏิบัติการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาสุขภาพ 3 เป็นการฝึกปฏิบัติการพยาบาลโดยใช้กระบวนการพยาบาลในการดูแลสุขภาพ

แบบองค์รวม บนพื้นฐานการดูแลด้วยความเอื้ออาทรแก่บุคคลในวัยเด็ก วัยรุ่น ผู้ใหญ่ และผู้สูงอายุ ที่มีปัญหาสุขภาพเกี่ยวกับความผิดปกติของการหายใจ การไหลเวียนเลือดและน้ำเหลือง สมอ และไขสันหลัง และภาวะล้มเหลวหลายระบบ ทั้งในระยะเฉียบพลัน วิกฤตและเรื้อรัง โดยจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในการปฏิบัติการพยาบาลดูแลผู้ป่วยหนักเด็ก (NICU) และผู้ป่วยหนักผู้ใหญ่ (ICU)^๑ ซึ่งจะเห็นได้ว่าเป็นรายวิชาที่มีความซับซ้อนของปัญหาสุขภาพ มีการดำเนินการของโรคที่รวดเร็ว และอุปกรณ์เครื่องมือการแพทย์มีความทันสมัย ซึ่งผู้ป่วยที่มีปัญหาสุขภาพในระบบดังกล่าว ถือว่าเป็นผู้ป่วยที่มีอาการหนัก มีการเจ็บป่วยรุนแรง มีโอกาสที่จะเกิดภาวะแทรกซ้อน และเสียชีวิตได้ จำเป็นต้องเข้ารับการรักษาในห้องผู้ป่วยหนัก เนื่องจากมีอาการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา จำเป็นที่ต้องได้รับการดูแลอย่างใกล้ชิดจากทีมแพทย์และพยาบาล

จากผลการประเมินการจัดการเรียนการสอนภาคปฏิบัติของนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิตชั้นปีที่ 3 ในรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาสุขภาพ 3 แผนกผู้ป่วยหนักผู้ใหญ่ ในคำถามปลายเปิด พบว่า นักศึกษามีความวิตกกังวลในการขึ้นฝึกปฏิบัติในรายวิชาดังกล่าว เนื่องจากเป็นรายวิชาที่ซับซ้อนในการดูแลผู้ป่วย นักศึกษาไม่คุ้นเคยกับอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้บนหอผู้ป่วย ตลอดจนยังมีความรู้ไม่เพียงพอที่จะนำไปดูแลผู้ป่วย ทำให้เกิดความไม่พร้อมที่จะขึ้นฝึกปฏิบัติงาน นักศึกษาบางรายให้ข้อมูลกับอาจารย์นิเทศว่า สภาพของห้องผู้ป่วยหนัก ก็มีส่วนให้นักศึกษาเกิดความวิตกกังวล เนื่องจากห้องผู้ป่วยหนักเป็นระบบปิด คับแคบ และเชื้อโรคค่อนข้างรุนแรง ทำให้นักศึกษาติดเชื่อได้ง่าย และ

นักศึกษาบางรายให้ข้อมูลว่า เพื่อนที่ร่วมฝึกปฏิบัติด้วยกันไม่ค่อยมีเวลาพูดคุยกัน ต่างคนต่างทำงาน บางครั้งก็เกิดความไม่เข้าใจกัน และจากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า การลดความวิตกกังวลขณะฝึกปฏิบัติงานบนหอผู้ป่วย จะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ที่ดี^๑ จากการศึกษาแสดงให้เห็นว่าการฝึกภาคปฏิบัติรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาสุขภาพ 3 แผนกผู้ป่วยหนักผู้ใหญ่ ทำให้นักศึกษาเกิดความวิตกกังวลได้สูง ส่งผลให้ความสามารถในการเรียนรู้ลดลง ทำให้ไม่มีความสุขในการฝึกปฏิบัติงานได้ ดังนั้นการลดความวิตกกังวลขณะฝึกภาคปฏิบัติจึงเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อให้ นักศึกษามีความสุข และเกิดการเรียนรู้เพิ่มขึ้น

อย่างไรก็ตาม ยังไม่มีการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความวิตกกังวลของนักศึกษา ระหว่างฝึกปฏิบัติงานหอผู้ป่วยหนัก ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อความวิตกกังวลของนักศึกษาระหว่างฝึกปฏิบัติงานหอผู้ป่วยหนัก ผลการศึกษาที่ได้ จะเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับผู้บริหารและคณาจารย์ในการปรับรูปแบบการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับปัญหาที่เกิดขึ้น และนำไปสู่การพัฒนาเป็นโปรแกรมในการจัดการกับความวิตกกังวลของนักศึกษาพยาบาลทั้งก่อนขึ้นฝึกปฏิบัติงานและขณะฝึกปฏิบัติงานหอผู้ป่วยหนัก จะทำให้นักศึกษามีทักษะในการดูแลผู้ป่วยหนักซึ่งอยู่ในภาวะวิกฤติได้อย่างมีประสิทธิภาพ ปราศจากความวิตกกังวล และมีความสุขในการขึ้นฝึกปฏิบัติงาน อันนำไปสู่ความปลอดภัยของชีวิตผู้ป่วยเป็นสำคัญต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความวิตกกังวลระหว่างฝึกปฏิบัติงานหอผู้ป่วยหนักของนักศึกษา

พยาบาลศาสตรบัณฑิตชั้นปีที่ 3 วิทยาลัยพยาบาล
บรมราชชนนี พระพุทธบาท

วัตถุประสงค์และวิธีการ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (descriptive research) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความวิตกกังวลระหว่างฝึกปฏิบัติงานหอผู้ป่วยหนักของนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิตชั้นปีที่ 3 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีพระพุทธบาทได้รับการพิจารณาเห็นชอบจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี พระพุทธบาท ประชากรเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 3 ที่ลงทะเบียนเรียนวิชาปฏิบัติการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาสุขภาพ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2557 จำนวน 107 คน ฝึกปฏิบัติงานหอผู้ป่วยหนักโรงพยาบาลพระพุทธบาท โรงพยาบาลสระบุรี โรงพยาบาลบ้านหมี่ และโรงพยาบาลพระนารายณ์มหาราช กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 3 ที่ตอบแบบสอบถามครบถ้วนสมบูรณ์ คำนวณกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีของ Yamane¹⁰ ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น จำนวน 84 คน เพื่อป้องกันการสูญหายของกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้เพิ่มกลุ่มตัวอย่างเป็น 100 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ คะแนนเฉลี่ยสะสม จำนวน 3 ข้อ

ส่วนที่ 2 แบบวัดความวิตกกังวลของสปิล เบอร์กอร์⁶ แปลเป็นไทยโดย นิตยา คชภักดี, สายฤดี วรกิจโกศาทร และมาลี นิสสัยสุข จำนวน 20 ข้อ ลักษณะข้อคำถามเป็นการประเมินระดับความรู้สึกที่เกิดขึ้นต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ก่อให้เกิดความวิตกกังวลในขณะฝึกปฏิบัติงานหอผู้ป่วย

หนักซึ่งแบบวัดความวิตกกังวลประกอบด้วยข้อคำถามทางบวก 10 ข้อ ได้แก่ 1, 2, 5, 8, 10, 11, 15, 16, 19 และ 20 และข้อคำถามทางลบ 10 ข้อ ได้แก่ 3, 4, 6, 7, 9, 12, 13, 14, 17 และ 18 ลักษณะแบบวัดความวิตกกังวลเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ โดยให้คะแนนข้อคำถามทางบวก ดังนี้ ไม่มีเลย เท่ากับ 4 คะแนน มีบ้างเล็กน้อย เท่ากับ 3 คะแนน มีเป็นส่วนมาก เท่ากับ 2 คะแนน มีมากที่สุด เท่ากับ 1 คะแนน ส่วนข้อคำถามทางลบให้กลับค่าคะแนน ผู้วิจัยนำแบบวัดความวิตกกังวลไปคำนวณหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.78

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความวิตกกังวลของนักศึกษาพยาบาลขณะฝึกปฏิบัติงานห้องผู้ป่วยหนัก ได้จากการทบทวนวรรณกรรม และ group discussion ได้แบบสอบถามจำนวน 25 ข้อ ซึ่งจำแนกเป็น 5 ด้าน ด้านละ 5 ข้อ ได้แก่ 1) ด้านการรับรู้ความสามารถของตนเอง 2) ด้านการรับรู้อุปกรณ์/เครื่องมือในหอผู้ป่วยหนัก 3) ด้านสภาพผู้ป่วยและหอผู้ป่วย 4) ด้านอาจารย์นิเทศ/พยาบาลพี่เลี้ยง และ 5) ด้านสัมพันธภาพกับเพื่อน แบบสอบถามนี้ได้นำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (content validity) และตรวจหาความเชื่อมั่น โดยนำไปทดสอบกับนักศึกษาที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 ราย และคำนวณหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.81

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลส่วนบุคคล เพศ อายุ คะแนนเฉลี่ยสะสม วิเคราะห์หาค่าความถี่ และร้อยละ

2. ข้อมูลความวิตกกังวล วิเคราะห์หาค่าความถี่ และร้อยละ และปัจจัยที่ทำให้เกิดความวิตกกังวล ได้แก่ ด้านการรับรู้ความสามารถของตนเอง ด้านการรับรู้อุปกรณ์/เครื่องมือในหอผู้ป่วยหนักด้านสภาพผู้ป่วยและหอผู้ป่วย ด้านอาจารย์นิเทศ/พยาบาลพี่เลี้ยง และด้านสัมพันธภาพกับเพื่อน โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3. ความสัมพันธ์ระหว่างด้านการรับรู้ความสามารถของตนเอง ด้านการรับรู้อุปกรณ์/เครื่องมือในหอผู้ป่วยหนัก ด้านสภาพผู้ป่วยและหอผู้ป่วย ด้านอาจารย์นิเทศ/พยาบาลพี่เลี้ยง และด้านสัมพันธภาพกับเพื่อน กับความวิตกกังวลของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 วิเคราะห์หาความสัมพันธ์โดยใช้สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson correlation coefficient)

4. ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความวิตกกังวลของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี พระพุทธบาท โดยการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณแบบเป็นขั้นตอน (stepwise multiple regression analysis)

ผลการศึกษา

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคล พบว่ากลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 3 ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 88 และส่วนใหญ่อายุ 20 ปี ร้อยละ 60 (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 จำนวน และร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล

รายการ	จำนวน (n)	ร้อยละ
กลุ่มตัวอย่าง นักศึกษาชั้นปีที่ 3 เพศชาย	12	12.00
เพศหญิง	88	88.00
รวม	100	100.00
อายุ 20 ปี	60	60.00
21 ปี	40	40.00
รวม	100	100.00

2. ผลการวิเคราะห์ระดับความวิตกกังวลของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความวิตกกังวลขณะฝึกภาคปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 67 คน คิดเป็นร้อยละ 67 ร้อย

ลงมา มีความวิตกกังวลอยู่ในระดับสูง จำนวน 32 คนคิดเป็นร้อยละ 32 และ ส่วนน้อยมีความวิตกกังวลระดับเล็กน้อย จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 1 (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของความวิตกกังวลของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระดับความวิตกกังวล

ระดับความวิตกกังวล	จำนวน (n)	ร้อยละ
ความวิตกกังวลระดับเล็กน้อย	1	1.00
ความวิตกกังวลระดับปานกลาง	67	67.00
ความวิตกกังวลระดับสูง	32	32.00
รวม	100	100.00

3. ผลการวิเคราะห์ความวิตกกังวลจำแนกตามปัจจัยด้านการรับรู้ความสามารถของตนเอง ปัจจัยด้านการรับรู้อุปกรณ์/เครื่องมือในหอผู้ป่วยหนัก ปัจจัยด้านสภาพผู้ป่วยและหอผู้ป่วย ปัจจัยด้านอาจารย์นิเทศ/พยาบาลพี่เลี้ยง และปัจจัยด้านสัมพันธภาพกับเพื่อน พบว่า ปัจจัยด้านการรับรู้ความสามารถของตนเองทำให้นักศึกษาเกิดความวิตกกังวลมากที่สุด ($\bar{X} = 3.71$, $SD = 0.84$) รองลงมา คือ ปัจจัยด้านอาจารย์นิเทศ/พยาบาลพี่เลี้ยง ($\bar{X} = 2.95$, $SD = 0.82$) ส่วนปัจจัยด้านสัมพันธภาพกับเพื่อน ทำให้นักศึกษาเกิดความวิตกกังวลน้อยที่สุด ($\bar{X} = 2.13$, $SD = 0.63$) (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความวิตกกังวลของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามปัจจัยด้านการรับรู้ความสามารถของตนเอง ปัจจัยด้านการรับรู้อุปกรณ์/เครื่องมือในหอผู้ป่วยหนัก ปัจจัยด้านสภาพผู้ป่วยและหอผู้ป่วย ปัจจัยด้านอาจารย์นิเทศ/พยาบาลพี่เลี้ยง และปัจจัยด้านสัมพันธภาพกับเพื่อน

ลำดับที่	ปัจจัยที่ส่งผลต่อความวิตกกังวล	$\bar{X}$	SD	ระดับความวิตกกังวล
1.	ด้านการรับรู้ความสามารถตนเอง	3.71	0.84	มาก
2.	ด้านการรับรู้อุปกรณ์/เครื่องมือในหอผู้ป่วยหนัก	2.67	1.08	ปานกลาง
3.	ด้านสภาพผู้ป่วยและหอผู้ป่วย	2.53	0.67	ปานกลาง
4.	ด้านอาจารย์นิเทศ/พยาบาลพี่เลี้ยง	2.95	0.82	ปานกลาง
5.	ด้านสัมพันธภาพกับเพื่อน	2.13	0.63	น้อย

4. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความสามารถตนเอง การรับรู้อุปกรณ์/เครื่องมือในหอผู้ป่วยหนัก สภาพผู้ป่วยและหอผู้ป่วย อาจารย์นิเทศ/พยาบาลพี่เลี้ยง และสัมพันธภาพกับเพื่อน กับความวิตกกังวลของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 พบว่า การรับรู้ความสามารถตนเอง การรับรู้อุปกรณ์/เครื่องมือในหอผู้ป่วยหนัก สภาพผู้ป่วย/หอผู้ป่วย อาจารย์นิเทศ/พยาบาลพี่เลี้ยง และสัมพันธภาพกับเพื่อนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความวิตกกังวลของนักศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.61$, $p < 0.05$), ($r = 0.55$, $p < 0.05$), ($r = 0.49$, $p < 0.05$), ($r = 0.42$, $p < 0.05$), ($r = 0.23$, $p < 0.05$) ตามลำดับ (ตารางที่ 4)

ตารางที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความสามารถของตนเอง การรับรู้อุปกรณ์/เครื่องมือในหอผู้ป่วยหนัก สภาพผู้ป่วยและหอผู้ป่วย อาจารย์นิเทศ/พยาบาลพี่เลี้ยง และสัมพันธภาพกับเพื่อน กับความวิตกกังวลของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 โดยใช้สถิติค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson correlation coefficient)

ตัวแปร/ปัจจัย	การรับรู้ความสามารถตนเอง	อุปกรณ์/เครื่องมือในหอผู้ป่วยหนัก	สภาพผู้ป่วย/หอผู้ป่วย	อาจารย์นิเทศ/พยาบาลพี่เลี้ยง	สัมพันธภาพกับเพื่อน
ความวิตกกังวล	0.61*	0.55*	0.49*	0.42*	0.23*

* $p < .05$

5. การทดสอบปัจจัยทำนายความวิตกกังวลของนักศึกษาพยาบาลขณะฝึกปฏิบัติงานหอผู้ป่วยหนักครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ทดสอบข้อตกลงเบื้องต้นของการใช้สถิติวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ พบว่าไม่มีปัญหาละเมิดข้อตกลงเบื้องต้น (violation of assumptions) ซึ่งผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณและคัดเลือกตัวแปรโดยวิธี stepwise พบว่า การรับรู้ความสามารถตนเอง การรับรู้อุปกรณ์/เครื่องมือ ในหอผู้ป่วยหนัก และอาจารย์นิเทศ/พยาบาลพี่เลี้ยง สามารถพยากรณ์

ความวิตกกังวลได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.001$) โดยสามารถอธิบายความแปรปรวนของความวิตกกังวลของนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิตชั้นปีที่ 3 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครพทุธบาท ได้ร้อยละ 94 (R^2 adjusted = 0.94) (ตารางที่ 5) ส่วนสภาพผู้ป่วยและหอผู้ป่วย และสัมพันธภาพเพื่อน ไม่สามารถร่วมกันทำนายความวิตกกังวลในนักศึกษาในกลุ่มนี้ได้ และจากความสัมพันธ์ดังกล่าว เขียนเป็นสมการทำนายแบบค่าคะแนนมาตรฐาน (standardize score) ได้ดังนี้

Z (ความวิตกกังวล) = $4.03Z$ (การรับรู้ความสามารถของตนเอง) + $2.58Z$ (อาจารย์นิเทศ/พยาบาลพี่เลี้ยง) + $2.01Z$ (การรับรู้อุปกรณ์/เครื่องมือบนหอผู้ป่วยหนัก)

ตารางที่ 5 การวิเคราะห์สมการถดถอยระหว่างปัจจัยด้านการรับรู้ความสามารถของตนเอง ปัจจัยด้านการรับรู้อุปกรณ์/เครื่องมือในหอผู้ป่วยหนัก ปัจจัยด้านสภาพผู้ป่วยและหอผู้ป่วย ปัจจัยด้านอาจารย์นิเทศ/พยาบาลพี่เลี้ยง และปัจจัยด้านสัมพันธภาพเพื่อน กับความวิตกกังวลของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 โดยวิธี stepwise

ปัจจัยทำนาย	β	t	p - value
การรับรู้ความสามารถของตนเอง	4.03	20.04	< 0.001
อาจารย์นิเทศ/พยาบาลพี่เลี้ยง	2.58	12.54	< 0.001
การรับรู้อุปกรณ์/เครื่องมือในหอผู้ป่วยหนัก	2.01	10.04	< 0.001

Constant (α) = 3.58, $R = 0.97$, $R^2 = 0.95$, R^2 adjusted = 0.94, $F_{3,96} = 548.8$, p -value < 0.001

นอกจากนี้ ยังได้ข้อมูลจากคำถามปลายเปิดในแบบสอบถาม จำนวน 8 ฉบับ ที่นักศึกษาได้เขียนไว้สามารถสรุปความได้ดังนี้

1. มีความกลัวกับการขึ้นฝึกปฏิบัติงานนักศึกษาจำนวน 1 คน ให้ข้อมูลในแบบสอบถามว่า “มีความกลัวกับการขึ้นฝึกปฏิบัติงานที่ ICU เพราะไม่คุ้นเคยกับหอผู้ป่วย กลัวทำผู้ป่วยเสียชีวิต”

2. ยังขาดความรู้ในการดูแลผู้ป่วย นักศึกษาจำนวน 5 คน ให้ข้อมูลคล้ายๆ กันในแบบสอบถามว่า “ยังมีความรู้ไม่พอที่จะไปดูดูแลผู้ป่วย เพราะเป็น

วิชาที่ค่อนข้างยาก รายละเอียดของโรคเยอะ จำได้ไม่หมด”

3. กลัวการ conference กับอาจารย์ นักศึกษาจำนวน 1 คน ให้ข้อมูลในแบบสอบถามว่า “เวลาจะ conference กับอาจารย์ รู้สึกเป็นกังวล เพราะบางทีไม่ได้เตรียมตัวมา หรือเตรียมมาไม่ครบ”

4. ไม่คุ้นเคยกับเครื่องมือในหอผู้ป่วย นักศึกษาจำนวน 1 คน ให้ข้อมูลในแบบสอบถามว่า “ไม่คุ้นเคยกับเครื่องมือในหอผู้ป่วย เช่น เครื่องช่วยหายใจ และ infusion pump”

วิจารณ์

1. นักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิตชั้นปีที่ 3 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี พระพุทธบาท ส่วนใหญ่มีความวิตกกังวลอยู่ในระดับปานกลาง ขณะฝึกปฏิบัติงานรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาสุขภาพ 3 แผนกผู้ป่วยหนักผู้ใหญ่ (ICU) คิดเป็นร้อยละ 67 สอดคล้องกับการศึกษาของ Kurebayashi¹¹ ที่พบว่า ความเครียดและความวิตกกังวลของนักศึกษาพยาบาลส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลางถึงมาก อธิบายได้ว่า รายวิชาดังกล่าวมีความซับซ้อนของปัญหาสุขภาพ และเป็นหอผู้ป่วยที่มีอุปกรณ์หรือเครื่องมือที่ช่วยชีวิตขั้นสูงต่างๆ มากมาย ตลอดจนผู้ป่วยที่อยู่ในแผนกผู้ป่วยหนักนั้น มีอาการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา บางรายอยู่ในภาวะวิกฤติของชีวิต จำเป็นต้องได้รับการดูแลอย่างใกล้ชิดจากทีมบุคลากรทางการแพทย์และพยาบาล ซึ่งนักศึกษายังไม่เคยมีประสบการณ์ในการดูแลผู้ป่วยที่อยู่ในภาวะวิกฤติมาก่อน แต่นักศึกษาได้ผ่านการฝึกภาคปฏิบัติ รายวิชาการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาสุขภาพ 1 และ 2 มาก่อนแล้ว ซึ่งสามารถนำหลักการพยาบาลมาประยุกต์ใช้ได้ แต่อย่างไรก็ดี ความซับซ้อนของปัญหาสุขภาพยังคงมีความแตกต่างกัน อีกทั้งในรายวิชานี้มีอาจารย์ที่นิเทศประจำกลุ่มที่ช่วยให้คำปรึกษาในการปฏิบัติงาน รวมทั้งช่วยนักศึกษาเชื่อมโยงแนวคิดและทฤษฎีต่างๆ เข้ากับผู้ป่วยกรณีศึกษาที่นักศึกษาได้รับไว้ใน การดูแล และก่อนที่นักศึกษาจะมาฝึกภาคปฏิบัติ ทางวิทยาลัยฯ มีการประสานงานกับบุคลากรบนหอผู้ป่วย การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับบุคลากร และที่สำคัญที่สุดบุคลากรบนหอผู้ป่วยมีการจัด clinical teaching ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ รายวิชา เช่น การดูแลผู้ป่วยที่ใช้เครื่องช่วยหายใจ

(ventilator) การตรวจวิเคราะห์ก๊าซในเลือดแดง (ABG) การใช้เครื่องกำหนดอัตราการไหลของสารน้ำ (infusion pump) รวมถึงคลื่นไฟฟ้าหัวใจ (EKG) เป็นต้น ตลอดจนพยาบาลพี่เลี้ยงจะคอยช่วยสอนและดูแลนักศึกษาอย่างใกล้ชิดในการทำกิจกรรมการพยาบาลแก่ผู้ป่วย จึงสามารถช่วยลดความวิตกกังวลของนักศึกษาที่ขึ้นฝึกภาคปฏิบัติได้มากขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาที่ผ่านมา ที่ทำการศึกษาในนักศึกษาที่ขึ้นฝึกภาคปฏิบัติครั้งแรกพบว่า ในการฝึกภาคปฏิบัติครั้งแรกนักศึกษามีความเครียดความวิตกกังวลอยู่ในระดับปานกลาง¹² และสอดคล้องกับการศึกษาที่ผ่านมาที่พบว่า นักศึกษามีความเครียดและความวิตกกังวลจากสิ่งแวดล้อมบนหอผู้ป่วย ลักษณะของงานบนหอผู้ป่วย และไม่คุ้นเคยกับสถานที่ฝึกงาน² การขาดประสบการณ์¹ เป็นต้น และสอดคล้องกับการตอบแบบสอบถามในคำถามปลายเปิดของนักศึกษาที่ว่า “มีความกลัวกับการขึ้นฝึกปฏิบัติงานที่ ICU เพราะไม่คุ้นเคยกับหอผู้ป่วย กลัวทำผู้ป่วยเสียชีวิต” “ยังมีความรู้ไม่พอที่จะไปดูแลผู้ป่วย เพราะเป็นวิชาที่ค่อนข้างยาก รายละเอียดของโรคเยอะ จำได้ไม่หมด” “เวลาจะ conference กับอาจารย์ รู้สึกเป็นกังวล เพราะบางที่ไม่ได้เตรียมตัวมา หรือเตรียมมาไม่ครบ” และ “ไม่คุ้นเคยกับเครื่องมือในหอผู้ป่วย เช่น เครื่องช่วยหายใจ และ Infusion pump” อย่างไรก็ตาม ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้แม้ว่านักศึกษาส่วนใหญ่มีความวิตกกังวลขณะฝึกปฏิบัติงานหอผู้ป่วยหนักในระดับปานกลาง แต่ก็ยังมีนักศึกษาที่มีความวิตกกังวลในระดับสูง มากถึงร้อยละ 32 ซึ่งผู้วิจัยได้ให้คำปรึกษาและให้การช่วยเหลือ พบว่าสาเหตุที่ก่อให้เกิดความวิตกกังวลระดับสูง คือความรู้และความมั่นใจในการดูแลผู้ป่วยวิกฤติ และปัญหา

สุขภาพที่มีความซับซ้อน

2. ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความสามารถของตนเอง-การรับรู้อุปกรณ์/เครื่องมือบนหอผู้ป่วยหนัก สภาพผู้ป่วยและหอผู้ป่วย อาจารย์นิเทศ/พยาบาลพี่เลี้ยง และสัมพันธ์ภาพเพื่อน กับความวิตกกังวลขณะฝึกปฏิบัติงานห้องผู้ป่วยหนักของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 พบว่า การรับรู้ความสามารถของตนเอง การรับรู้อุปกรณ์/เครื่องมือในหอผู้ป่วยหนักสภาพผู้ป่วย/หอผู้ป่วยอาจารย์นิเทศ/พยาบาลพี่เลี้ยง และสัมพันธ์ภาพกับเพื่อนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความวิตกกังวลของนักศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.61, p < 0.05$), ($r = 0.55, p < 0.05$), ($r = 0.49, p < 0.05$), ($r = 0.42, p < 0.05$) ($r = 0.23, p < 0.05$) ตามลำดับ กล่าวได้ว่า หากนักศึกษาไม่รู้จักรุ่นเคยกับอุปกรณ์/เครื่องมือบนหอผู้ป่วยหนัก จะทำให้เกิดความวิตกกังวลสูง หรือหากมีความรู้ไม่เพียงพอ ไม่มีความมั่นใจ ขาดทักษะ หรือไม่มีความพร้อมในการขึ้นมาฝึกงาน ก็จะทำให้เกิดความวิตกกังวลสูง หรือหากผู้ป่วยที่ได้รับมอบหมายให้ดูแลมีการบาดเจ็บหลายระบบ ก็จะทำให้เกิดความวิตกกังวลสูงได้เช่นเดียวกัน สอดคล้องกับการศึกษาของ Mahat³ ที่พบว่า เมื่อนักศึกษาต้องเผชิญกับเหตุการณ์ต่างๆ เช่น รับผิดชอบในการดูแลชีวิตผู้ป่วยต้องพบกับสภาพบรรยากาศของหอผู้ป่วยที่มีภาพของความเจ็บป่วยและความทุกข์ทรมาน ลักษณะของอาจารย์นิเทศ ความไม่คุ้นเคยกับบุคลากรในหอผู้ป่วยหรือสถานที่ฝึกปฏิบัติงานจะทำให้ นักศึกษารู้สึกกลัวและวิตกกังวล ไม่สามารถปรับตัวได้ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องลดความวิตกกังวลของนักศึกษาขณะฝึกปฏิบัติการพยาบาลทางคลินิก เพราะจะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ที่ดีขึ้น⁹

3. การรับรู้ความสามารถของตนเองอาจารย์นิเทศ/พยาบาลพี่เลี้ยง และการรับรู้อุปกรณ์/เครื่องมือในหอผู้ป่วยหนัก สามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของความวิตกกังวลขณะฝึกปฏิบัติงานห้องผู้ป่วยหนักของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 ได้ร้อยละ 94 โดยพบว่า การรับรู้ความสามารถของตนเองส่งผลให้นักศึกษาเกิดความวิตกกังวลสูงที่สุด สอดคล้องกับการศึกษาที่ผ่านมา พบว่า ในการฝึกภาคปฏิบัติ นักศึกษาจะมีความวิตกกังวลเกี่ยวกับวิธีการเรียนรู้ในภาคปฏิบัติ ซึ่งต้องใช้ความรู้ ความสามารถ และกระบวนการคิดวิเคราะห์เชื่อมโยงในเรื่องของกระบวนการพยาบาล ซึ่งพบปัญหว่านักศึกษาไม่สามารถประเมินสภาพผู้ป่วยได้ รวบรวมข้อมูลเพื่อการวินิจฉัยไม่ครบถ้วน ไม่สามารถตั้งข้อวินิจฉัยและวางแผนการพยาบาลได้ไม่ครอบคลุม¹³ อธิบายได้ว่า นักศึกษาขึ้นฝึกปฏิบัติงานที่หอผู้ป่วยหนักเป็นครั้งแรก ซึ่งผู้ป่วยที่อยู่ในหอผู้ป่วยหนักมีความซับซ้อนของปัญหาสุขภาพ มีอาการเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา นักศึกษาที่ขึ้นฝึกหอผู้ป่วยหนักจำเป็นต้องมีความรู้ ความมั่นใจ มีทักษะในการดูแลผู้ป่วยที่ดี และสามารถคิดวิเคราะห์เชื่อมโยงข้อมูลและอาการของผู้ป่วยได้ อันนำไปสู่ผลลัพธ์ของกระบวนการพยาบาลที่จะทำให้ผู้ป่วยปลอดภัย

จากผลการวิจัยให้ข้อเสนอแนะว่าอาจารย์ควรสนับสนุนให้นักศึกษาได้เรียนรู้อุปกรณ์ของใช้ในหอผู้ป่วยวิกฤต รู้จักอาจารย์ผู้สอนหรืออาจารย์พี่เลี้ยงในแหล่งฝึก ตลอดจนเสริมสร้างให้นักศึกษารับรู้ถึงความสามารถของตนเองเพื่อการพัฒนาตนเอง อันเป็นการช่วยลดความวิตกกังวลของนักศึกษาขณะขึ้นปฏิบัติงานบนหอผู้ป่วยหนักต่อไป

เอกสารอ้างอิง

1. Beck DL, Srivastava R. Perceived level and sources of stress of baccalaureate nursing Students. J Nurs Educ 1991;30:127-33.
2. Jack B. Ward changes and stress in student nurses. Nurs Times 1992;88:51.
3. Mahat G. Stress and coping: Junior baccalaureate nursing students in clinical setting. Nurs Forum 1998;33:11-9.
4. Katherine M. Clinical practice anxiety among third year baccalaureate nursing students in CBL and those in tradition curricula. Master of Nursing Thesis, University of Alberta Canada. 2008.
5. Becker MK, Neuwirth JM. Teaching strategy to maximize clinical experience with beginning nursing students. J Nurs Educ 2002;41:89-91.
6. Spielberge CD, Gorsuch RL, Lushene R, Vagg PR, Jacobs GA. Manual for the State-Trait Anxiety Inventory. California: CA: Consulting Psychologists Press; 1983.
7. Hutchinson TL, Janiszewski Goodin H. Nursing student anxiety as a context for teaching/learning. J Holist Nurs 2013;31:19-24.
8. Institute Praboromarajchanok. Details of the curriculum (The Qualifications for Higher Education 2) Bachelor of Nursing Science (curriculum improvement 2012) Nonthaburi: Office of the Permanent Secretary. (Mimeographed), 2012.
9. Melincavage SM. Student nurses' experiences of anxiety in the clinical setting. Nurse Educ Today 2011;31: 785-9.
10. Yamane Taro. Statistics: An introductory analysis. 2nd ed. New York: Harper and Row; 1967.
11. Kurebayashi LFS, doPrado JM, daSilva MJP. Correlations between stress and anxiety levels in nursing students. J Nurs Educ Pract 2012; 2:128-34.
12. Khater WA, Akhu-Zaheya LM, Shaban IA. Sources of Stress and Coping Behaviours in Clinical Practice among Baccalaureate Nursing Students. Int J Humanit Soc Sci 2014;4: 194-202.
13. Rubenfeld MG, Scheffer B. Critical thinking in nursing: An interactive approach. Philadelphia: J.B. Lippincott Company; 1995.